

nister vil sige: ja, men saa kan jo Foreningen blive noget større og overtage en Ejendom til, saa mener jeg, at derved vil der slet ikke være vundet noget hverken for Foreningen eller endnu mindre for Statskassen. Jo bedre disse Folk kende hverandre, desto bedre kunne de danne en saadan Forening — de skulle jo være solidariske, i hvert Fald overfor det Pengeinstitut, hvor de skulle laane deres Penge, hvis de ikke selv have dem — og jo bedre Betingelser have de for at faa Foreningen startet; jo større Omraade Foreningen skal have, desto større Plads bliver der til syvende og sidst for Spekulationsforretning, og saa bliver det ikke saa sundt og fornuftigt, som det burde være. Jeg mener derfor, at før dette Lovforslag forlader dette Ting, maa der være indsat en Bestemmelse, hvorefter f. Eks., hvis Ministeren er bange for, at Foreningerne skulle blive alt for smaa, det kan forlanges, at for at købe en Ejendom af den og den Størrelse skal Foreningen være saa og saa stor. Der kunde nok sættes et Minimum af Medlemmer, og ogsaa af, hvad de skulle eje eller kunne garantere af Kapital, saa og saa mange Procent af Ejendommens Værdi f. Eks. Indføres der saadanne Bestemmelser, vil Loven gøre sin gode Virkning — maaske ikke lige straks, det er jo noget uvant, der vil nok gaa nogen Tid, før Folk komme til rigtig Forstaaelse af Loven. Men i Tidens Løb skal det nok vise sig, at der her er naaet en Vej, ad hvilken man kan opnaa mange smukke og gode Resultater, og hvorved der kan naas et bedre Udbytte af større Ejendomme, der nu give alt for lidt. Vi ere her inde i det rigtige Spor, hvorved flere og flere ville komme i selvstændig Stilling. Med disse Ord skal jeg give Lovforslaget min Tilslutning.

Reventlow: Det er neppe endnu 30 Aar siden, at de store Landejendomme sade inde med en hel Del Fordele fremfor de smaa. De havde en forholdsvis billig Arbejdskraft og vare i Stand til at skaffe sig de fuldkomneste Redskaber, og de kunde i langt højere Grad end de smaa Ejendomme forædle deres Produkter. Nu er Forholdet fuldstændig vendt om. Nu ere de smaa Ejendomme i Besiddelse af Fordele, som de store ikke have. De smaa Ejendomme have en i og for sig ret billig Arbejdskraft. De kunne skaffe sig lige saa gode Redskaber og Maskiner, passende til deres Størrelse, som de store, og takket være Andelsforetagenderne kunne de i lige

saa høj Grad forædle deres Produkter. Der kan derfor nu forholdsvis bringes mere ud af de mindre Ejendomme — jeg taler naturligvis her om Forholdene i Almindelighed og ikke om Undtagelserne — og det er derfor naturligt, at Staten gør sit for at fremme Dannelsen af saadanne mindre Ejendomme. Nationaløkonomisk set, er dette rigtigt, og det er ogsaa rigtigt overfor de enkelte.

Jeg ser derfor med stor Tilfredshed paa dette Forslags Fremkomst, det er en Bevægelse i den rigtige Retning. Jeg tror ogsaa, at Forslagets Principper ere rigtige, og at det er den Vej, vi skulle gaa for at fremme Dannelsen af mindre Ejendomme, ikke paa de store Ejendommers Bekostning, der have Livskraft, og som bør vedblive at bestaa, men derimod paa Bekostning af de Ejendomme, som der ikke kan bringes tilstrækkeligt ud af, og som det derfor vil være nyttigt at dele i mindre. Jeg tillader mig derfor i al Almindelighed at anbefale Forslaget og skal blot flygtig nævne nogle af de enkelte Ting, som mit Blik har fæstet sig ved.

Det er flere Gange omtalt, at § 2 stiller det i Udsigt, at disse Smaaendomme baade ville kunne faas i Livsfæste, Arvefæste og som fri Ejendom. Jeg vil ikke nægte, at jeg ubetinget er mest stemt for det sidste, og jeg er ganske enig med det ærede Medlem for Thisted Amts 3die Valgkreds (Barner) i hans Udtalelse om, at Fæstevæsenet er et overvundet Standpunkt, og at det for Tiden ikke vilde være rigtigt at komme ind paa igen at skabe Fæsteejendomme. Forholdene i den foregaaende Tid ere jo i saa frisk Erindring, og Uvillien mod Fæstevæsenet er endnu saa stærk, at jeg heller ikke mener, at det vil nytte noget at forsøge den Vej. Jeg er overbevist om, at naar der skal vælges mellem almindeligt Fæste og fri Ejendom, ville de fleste vælge det sidste; men naar det ærede Medlem for Slagelse (Lange) udtalte, at der kunde tænkes den Maade at ordne Forholdet paa, at den, der overtog en Parcel, fik denne i Fæste, med Ret til senere at købe den for den samme Pris, den var sat til i det Øjeblik, han fæstede den, saa vil jeg dertil sige, at et saadant Forhold kunde jeg maaske nok tænke mig, og jeg kunde ogsaa nok tænke mig, at det kunde blive til Gavn for den Mand, der fik Ejendommen. Men Fæste, der skulde vare langt ud i Fremtiden, vil jeg i alle Tilfælde være imod, thi det vil ganske sikkert ikke være formaalstjenligt.